

Skovdyrkeren

Nr. 39

Maj 2016

Skov i grænselandet

En del af Frøslev Plantage har været i familiens eje i tre generationer. Senere er tilkøbt Grøngård og Grøngård Skov ved Tønder. Her har familien renoveret den gamle domænegård og skabt en fin bopæl midt i skoven.

Til Grøngård hører denne enorme lade. Den er bygget cirka 1750 i frisisk stil, hvilket vil sige, at det store tag ikke hviler på ydermurene, men på en trækonstruktion inde i huset. Bygningen blev renoveret i 2005, delvist støttet af Kulturarvstyrelsen og A.P. Møller Fonden.

Thomas Ørting Jørgensen er født i Frøslev, men opvokset i København. Hver eneste ferie i barn- og ungdomsårene tilbragtes på Frøslev Savværk, som mormor og morfar Mariane og Johannes Carlsen startede og drev i mange år. Til savværket hørte 50 hektar plantage, som lå op ad statens store plantage ved Frøslevlejren, som nu er omdannet til museum, samt 75 hektar plantage ved Frestrup. Da de hvide busser kom til Danmark med de

overlevende fra de tyske koncentrationslejre, var Frøslev Savværk det første stop i Danmark.

Denne barndom med træ og plantage skabte en passion for skovbrug, som aldrig er forsvundet. 25 år hos A.P. Møller, heraf 13 år udenlands, gav mulighed for i 2001 at supplere de 50 hektar ved Frøslev med den 75 hektar store Grøngård Plantage, som havde været ejet af

Det er ikke mange ejendomme, der kan prale med at have en ruin af et 450 år gammelt jagtslot på matriklen. Her resterne af hertug Hans' jagtslot fra 1567.

Burkal menighedsråd. Tre år senere købte familien den dengang ganske forfaldne Grøngård, hvor de flyttede ind efter årene i udlandet. Sønderjylland og skoven er nu omdrejningspunktet. Og giver mulighed for at kunne fortsætte tidligere generationers arbejde i skovene.

Grøngård er en tidligere såkaldt domænegård, hvilket vil sige, at den har været i tysk statseje i en periode, da Sønderjylland var tysk. Inden den nuværende gård blev opført i 1840'erne lå oprindeligt et jagtslot, som blev opført af den jagtglade hertug Hans i 1567. Han var søn af kong Frederik 1. og var hertug i dele af Slesvig og Holsten. Dengang var hele egnen bevokset af egekrat og bød på mangfoldige jagtmuligheder. I vore dage er hertug Hans nok mest kendt fra Fuglsang-bryggeriets *Hertug Hans Pilsner*. På ejendommen er frilagt ruinerne af det oprindelige jagtslot, som blev revet ned efter knap 100 år.

Den danske stat drev gården helt frem til 1957 og dirigerede derfra opdyrkningen af store arealer på egnen.

Plantagen

Grøngård ligger i engområdet mellem Grønå og Sønderå på Tinglev hedeslette. Jorden er mager, og terrænet fladt. Til ejendommen var der oprindeligt 25 hektar højskov og 50 hektar landbrug, som man i 1990 omlagde til plantage. Typisk for sin tid i ret store felter med en blanding af rødgran, sitkagran og lærk, omkranset af et løvtræsbælte med eg som hovedtræart. Det meste af den 25 hektar store højskov væltede i decemberstormen 1999 og blev genplantet primært med løvtræer.

Der følges op på tyndingen i de 50 hektar, der blev tilplantet i 1990, og inden længe skal stamtallet yderligere sænkes fra 1900 til 1500 træer per hektar. Det går til flis med et fornuftigt DB. Derefter nok kun én eller to tyndinger til og så skal træerne have fred frem til afdriften. Den besøgende konsulent glæder sig over, at man anvender sig af de råd, vi gav i *Skovdyrkeren* i december 2014 om forebyggelse af stormfald. Der efterlades nu utyndede striber med mellemrum som stormfaldsbeskyttelse på de store flader.

Men forinden blev man ramt af det seneste, ret store stormfald i Sønderjylland den 28. oktober 2013, som især gik ud over Frøslev Plantage. Arealerne er nu genplantet – primært med nål. Nåletræ for at sikre at økonomien hænger sammen – også fremover. Thomas Ørting Jørgensen siger – med sin forretningsbaggrund: "Skovene skal samlet set opnå et positivt cashflow gennem de kommende generationer. Det er de færreste, der kan leve af herligheder alene. Der skal være en reel, økonomisk værditilvækst i skoven. Driften skal hænge sammen, både på kort og på langt sigt, også for at leve op til kravene i virksomhedsordningen."

Han forstår dog godt samfundets ønske om mere løvtræ. Men der bør ses mere holistisk på det, hvor man overordnet ser på de enkelte landsdeles skovbrug, inklusive statens eget skovbrug, for så samlet at formulere en ambition om, hvordan skovene skal udvikle sig over tid. Det kan ikke gøres for hver lille parcel.

Grøngård Skov og Frøslev Skov (cirka 125 hektar) gav i 2014, hvor man oparbejdede stormfaldet, samlet set et overskud på 422.000 kroner, mens plantningsåret 2015 gav et underskud på 139.000 kroner. Men generelt er

der overskud. Jagten i Grøngård samt 6 hektar nobilis-klip er udlejet til en fast årlig pris. Ørting Jørgensen er i øvrigt indtrådt som medlem i det jagtkonsortium, der har haft jagten, siden han købte skoven.

Naturen

I skoven har man også arealer, der opfattes som natur eller `herlighedsskov`. Men det ligger ikke hen – det passes. "Hvorfor skulle man ellers have det?", spørges der. Det er i øvrigt det løbende driftsoverskud, der giver mulighed for at lave de tiltag, der øger natur- og herlighedsværdien.

Nogle af disse mere naturprægede arealer har myndighederne så – i øvrigt uden at meddele det forinden – udpeget som §3-område på baggrund af satellitfotos. Altså et område, hvor ejeren ikke må ændre tilstanden. Naturligvis uden erstatning. Det drejer sig her om nogle lave arealer tilplantet med birk, men det udpegede §3-område indeholder også en bøgebepantning. Her er det især vigtigt for Ørting Jørgensen, at de to gennemgående grøfter fortsat kan renses op, ellers vil dele af skoven gå til på grund af for høj vandstand. Udpegningen vil derfor blive indklaget, og Ørting Jørgensen har en forventning om, at han sammen med Tønder Kommune finder en god løsning.

Ørting Jørgensen konkluderer, at jo mindre tillid der er i samfundet, jo mere detailregulering får vi. Tidligere tiders frihed under ansvar bliver mere og mere erstattet af regulering og kontrol, som over tid kan medføre, at passionen, ejerskabet og engagementet forsvinder. Det vil være trist.

Foreningen

Thomas Ørting Jørgensen er et aktivt medlem af bestyrelsen i Skovdyrkerne Syd. Her gjorde han personligt et stort stykke arbejde, blandt andet via medieomtale i 2014, for at få stormfaldet fra oktober 2013 anerkendt som berettiget til støtte efter stormfaldsloven. Sønderjylland blev hårdt ramt af stormen Allan, også i et omfang der opfyldte betingelserne i stormfaldsordningen. Men Stormrådet besluttede i første omgang, at Sønderjylland ikke var at betragte som en `landsdel`,

og at stormfaldet skulle beregnes ud fra et endnu større geografisk areal, hvilket sønderjyderne fandt aldeles urimeligt. Senere på året kom der så endnu et stormfald højere oppe i Vestjylland (Bodil), som betød, at de to stormfald tilsammen fandt nåde for bureaukraternes blik.

I bestyrelsen arbejder han for at opretholde den fine balance mellem det at være en medlemsejet forening, og så de krav der følger med, når man driver en forretning med en omsætning, der nærmer sig 100 millioner kroner. "Som medlemsejet virksomhed er det altafgørende, at vi altid lever op til skovejernes tillid om en professionel rådgivning, der har skovejernes interesser for øje før foreningens. Vi skal være dygtige til at udnytte styrken i at have 17.000 hektar skove som medlemmer, så man kan opnå de bedste priser fra skoventreprenører og planteskoler, og de bedste priser ved afsætning af skovenes produkter. Og derigennem sikre skovejernerne konkurrencedygtige dækningsbidrag, samtidig med at foreningen opnår et resultat, der står i forhold til omsætning, egenkapital, risici og forpligtelser," udtaler Ørting Jørgensen.

Ørting Jørgensen har selv lavet pürsch-stier gennem en række af bevoksningerne på ejendommen – på tværs af det eksisterende sporsystem.

Han mener, at foreningen "har en fantastisk grund til at være her", men den skal hele tiden udfordre sig selv på dygtighed, effektivitet og professionalisme.

Når man spørger, hvordan kontingentet vil udvikle sig i fremtiden, så er svaret: Der er dygtige konkurrenter i markedet, og vi skal ikke forvente, at vore medlemmer/ejere vil betale højere kontingenter eller mere i provision ved arbejde og salg. Derfor vil foreningen og medarbejderne hele tiden skulle dygtiggøre sig, sikre omkostningseffektive processer, og skabe værdi for

medlemmerne. De ydelser, vi tilbyder, skal medlemmerne være villige til at betale for.

Men i skovene skal man holde fast i det gamle værdigrundlag: At der gøres det rigtige, det vil sige dét, der gavner skove og plantager – og ejerens økonomi – på den lange bane. Og det baserer sig på et tillidsforhold mellem skovejeren, hans skovfoged og hans forening. Her hedder skovfogeden Jakob Engsig-Karup.

(phi@skovdyrkerne.dk)

Syd Thomas Ørting Jørgensen

Medlem af
Skovdyrkerne

Ejendommen

Ejendommen består af to adskilte skove. Dels en del af Frøslev Plantage på 50 hektar, dels Grøngård Skov ved Tønder på 80 hektar. Ejer er Thomas Ørting Jørgensen. Medlem siden 1984 (Frøslev) og 2001 (Grøngård). Medlem i bestyrelsen siden 2012.

Driftsformål

At sikre et DB på cirka 2000 kroner/hektar i gennemsnit over en omdriftsperiode – balanceret med ønsket om de bedst mulige natur- og herlighedsoplevelser samt biodiversitet for kommende generationer.

Hvorfor er Skovdyrkerne vigtige for dig?

Skovdyrkerne er nødvendige for alle de mange mindre ejendomme, vi har i Sønderjylland. Skovdyrkerne sikrer først og fremmest skovejeren en uvildig samtalepartner, som man kan rådføre sig med om sin skov. Skovdyrkerne medvirker også til, at de mange spredte træmængder fra skovene kan opnå den rigtige pris ved at blive puljet, hvilket understøtter værdiskabelsen i skoven. Her står Skovdyrkerne for salget og for alle større entrepriseopgaver.

Hvilke produktioner har du gang i?

Traditionel træproduktion. 3 hektar skovrejsning på et tilkøbt areal. De 6 hektar med nobilis er bortforpagtet.

Hvad laver du selv?

Holder alle spor med en brakpudser. Skover jagtspor på tværs af det eksisterende regelrette sporsystem. Anden vildt- og naturpleje, brændesankning til eget brændefyr med mere.

Hvad betyder skoven for dig?

Skoven er et fast omdrejningspunkt i en dynamisk og omskiftelig verden. Følelsen af fred og frihed, og glæden ved at bidrage til en værdiskabelse, der går videre til nye generationer.

§3 på din ejendom?

I de seneste år har myndighederne været igennem landskabet og udpeget nye §3-arealer – uden nogen kontakt med lodsejerne, hverken før eller efter. Det er op til dig selv at kontrollere, hvad de har fundet på.

En udpegning kan også få betydning for, hvad man må gøre andre steder på ejendommen, idet myndighederne ofte vil være bekymrede for, om for eksempel en udvidelse af en husdyrproduktion kan påvirke et nærliggende §3-areal negativt.

I perioden 2011-2013 har Naturstyrelsen som entreprenør for kommunerne lavet en opdatering af alle §3-registreringer. Det er sket ud fra luftfotos, som kommunerne nogle steder har suppleret ved en markgennemgang. Ejerne er aldrig blevet inddraget eller orienteret – med den meget dårlige begrundelse, at det ville være for tidskrævende.

Resultaterne af registreringen kan man se på miljøportalen.dk, hvor du med lidt besvær kan få din egen ejendom frem på skærmen og se, hvilke begrænsninger myndighederne har lagt ned over den.

Bemærk dog, at den foreliggende udpegning ikke er retsligt bindende, men kun er et arbejdsredskab for kommunerne. Det er altid den konkrete vurdering af den aktuelle tilstand ved en besigtigelse, der gælder. Du kan derfor altid gå i dialog med kommunen, hvis du er uenig i udpegningen. Bevisbyrden ligger dog typisk hos lodsejerne. Hvis man ikke kan blive enige med kommunen, kan der klages til Natur- og Miljøklagenævnet.

Specielt vedrørende skov

§3-beskyttelsen gælder for moser, heder, strandenge, strandsumpe og overdrev. Også arealer, der hører under eller ligger i fredskov – forudsat at de er større end 2.500 m². (Små arealer mindre end 2.500 m² med samme type natur er dog også beskyttede i skoven, men efter skovlovens §28).

Denne mose hos Thomas Ørting Jørgensen, som delvis er beplantet med birk og med bøg i kanten, er udlagt som §3, det vil sige som beskyttet natur. Det samme er sket mange andre steder, uden at ejerne har fået besked om det. Gå ind på www.miljøportalen.dk og tjek din egen ejendom. Og klag eventuelt til kommunen, hvis du ikke mener, at udpegningen er rimelig.

På en del ejendomme ligger der moser, som er træbevoksede. Her er det vigtigt at vide, om træbevoksningen er opstået naturligt (så er den beskyttet), eller om træerne er plantede (så kan det ikke være §3).

Selvom et træbevokset moseareal kommer ind under beskyttelsen, for eksempel en mose med selvsåede birke-, aske- eller elletræer, så kan en normal forstlig udnyttelse af bevoksningen fortsætte, uden at det kræver dispensation, men dog under den forudsætning, at der derved ikke sker andre ændringer, som medfører, at tilstanden ændres.

(phi@skovdyrkerne.dk)

Naturen læger (næsten) alle sår

De fleste har nok hørt om, at udsendte soldater har søgt fred ved at slå sig ned i forskellige skove efter at være vendt hjem fra krigstjeneste. Det rejser spørgsmålet: Hvad er det naturen gør ved os som mennesker? Hvorfor har den en lægende og beroligende indflydelse på os? For det gælder vel ikke kun krigsveteraner, men os alle. For at komme nærmere et svar har *Skovdyrkeren* deltaget i en "veterankonference" om emnet på Skovskolen og besøgt en af vore skovejere, der har stillet et areal i sin skov til rådighed for veteraner, der har bygget et shelter i skoven, hvortil de kan trække sig tilbage efter behov. Der søges flere skovejere, som er villige til at gøre noget tilsvarende.

Ved Egtved, 10-15 kilometer nord for Kolding, driver landmand Søren Højer Thomsen en ejendom på 140 hektar. Til ejendommen hører cirka 20 hektar skov – en blanding af nål, pyntegrønt og gammelt løv. Skoven ligger ensomt, i et smukt, kuperet terræn, gennemsat af Halskov bæk.

I forbindelse med et brændekøb mødte Søren Thomsen den pensionerede soldat Steen Samuelson, som har været udsendt til Bosnien, Kosovo og Sudan. Steen Samuelson er daglig leder af det såkaldte *veteranhjem* i Fredericia, hvor danske krigsveteraner med problemer kan få hjælp og støtte. Der findes også veteranhjem i Ålborg, Århus og København – og snart også i Odense.

Steen Samuelson nævnte over brændestakken, at veteranhjemmet havde behov for et naturareal til soldaterne fra hjemmet. Søren Thomsen var med på idéen. Der blev først prøvet med bivuakering, men snart fødtes idéen om et mere permanent shelter. Man søgte Naturstyrelsen om dispensation for skovloven, og tilladelsen kom prompte.

Det var veteranerne selv, som byggede shelteret, der blev finansieret af Veterancentret. Tre savværker gav tilbud på materialerne og ordren endte hos Herning Savværk. Kalmarbrædder af douglas, tag af shingels på pap. Indvielse i november 2015.

Hvordan fungerer det?

Idéen er, at et ophold i naturen kan være med til at få nogle tanker på plads. Shelteret fungerer som en slags refugie. Den samme person kan bo der maks. 2 uger, men de fleste er der kun nogle få dage, måske en weekend. Alene eller måske sammen med familie. Det kræver en anmeldelse i forvejen. Shelteret indeholder et aflåst rum med værktøj, feltrationer med videre. Nøglen findes på veteranhjemmet i Fredericia, så den ansvarlige altid ved, hvem der er derude. Denne viden går videre til

Landmand og skovejer Søren Højer Thomsen (tv.) og medarbejder ved Fredericia veteranhjem Steen Samuelson ved det shelter, som veteraner har bygget et sted i skoven, hvor der ingen publikummer kommer, og hvor veteranerne derfor kan opleve freden i naturen uden forstyrrelser.

skovejeren, således at det ikke koliderer med for eksempel jagt eller andre aktiviteter.

Søren Thomsens egen familie bruger faktisk også shelteret, især synes børnene, at det er alle tiders. Ingen andre har adgang til at bruge shelteret, der ligger utrolig fint med et kig ud over åen. Og på et sted, hvor der ikke kommer uvedkommende forbi.

Der skal holdes pinligt rent omkring shelteret (det er soldater vant til). Affald skal tilbage til veteranhjemmet, og brugere skal sørge for, at det er klar til den næste, blandt andet med brænde og vand i brandspanen. Der er plads til maks. 12. Det er alkoholfrit område.

Der er behov for flere lignende steder

Jeg lovede at spørge Skovdyrkernes medlemmer, om der var andre, der kunne byde ind med noget lignende andre steder i landet. Det behøver ikke være i skov, men skal ligge afsides og fredfyldt (og kønt). Man kan henvende sig til de lokale veteranhjem. Adresser findes på www.veteranhjem.dk, hvor der også er flere oplysninger.

Veteranhjemmene finansieres af en fond, der støttes af Realdania, Spies-fonden med flere plus lidt fra Forsvaret. Der er en ansvarlig leder på hvert hjem, som får betaling, men resten af personalet er lokale frivillige. Der bor et antal veteraner på hjemmene, men det er midlertidigt, og de kan ikke have folkeregisteradresse dér, men har status som hjemløse.

Men hvad er soldaternes problem?

Problemet hedder PTSD. Post Traumatisk Stress Disorder – på dansk 'traumatisk belastningsreaktion'. Det er en psykisk lidelse, som kan ramme mennesker, der har været udsat for eller vidne til en eller flere voldsomme begivenheder. Som krigshandlinger, tortur, voldtægt, naturkatastrofer, trafikulykker, røveri, overfald og lignende. Udløsende er en længere periode med frygt, kombineret med magtesløshed.

Flertallet klarer sig heldigvis gennem sådanne hændelser, men nogle kan være påvirket i mange år efter.

Stedet er velvalgt helt ned til Halskov bæk. I skoven kan sankes det brænde, der skal bruges ved hytten.

Typisk har man en angst for at havne i en lignende situation. Og mange oplever, at dagligdagen "forstyrres" af genoplevelsen af traumet og et mylder af tanker og følelser, som man ikke kan kontrollere. Derfor bliver et vist antal også uarbejdsdygtige.

En nylig undersøgelse af et hjemsendt hold fra Afghanistan viste, at omkring 3 % af de udsendte havde PTSD-symptomer efter udsendelsen. Andelen steg til 5 % efter 7-8 måneder efter og helt op til næsten 10 % tre år efter hjemkomsten. Forsvaret forsøger naturligvis at scanne folk inden udsendelsen, men man fanger ikke alle, der ikke burde have været afsted. I hele landet har 690 nuværende og tidligere soldater fået anerkendt PTSD som en erhvervsskade, og godt 300 andre venter på en afgørelse fra Arbejdsskadestyrelsen.

Hvorfor hjælper ophold i naturen?

En række praktiske erfaringer har vist, at udover psykologisk og medicinsk behandling, så virker også ophold i naturen lægende på PTSD-patienter. En konference om

emnet på Skovskolen for nylig gav en række bud på, hvorfor det er sådan. Psykolog Hans Henrik Knoop forklarer det således:

"Mennesket (genus homo) er udviklet gennem over to millioner års evolution i naturen. Derfor har vi en naturlig disposition for at føle os hjemme i naturen.

Naturen inspirerer og bevæger ved sin skønhed i kombinationen af en endeløs detaljerigdom. Denne skønhed skyldes grundlæggende naturens mange konkrete former, som næsten altid giver smukkere og mere interessante former end dét, mennesket selv designer. En blomst, en fugl eller en flod er gode eksempler på, hvor detaljeret og sammenhængende skønhed, naturen er i stand til at frembringe.

Det giver oplevelsen af et elementært tilhørsforhold – oplevelsen af at være hjemme i universet, fordi der ingen vægge og tage er i naturen – du er hjemme i naturen."

Det giver ro, fordi naturen virker til at være i hvile – som noget evigt, som bare er der, uden vor indflydelse. Samtidig beroliger den regelmæssige bevægelse – bladene, der bevæger sig i vinden og vandet, der løber i bækken.

En anden forsker beskriver naturen som et åbent og afstressende rum, uden nogen bestemt intention, som vi selv kan lægge det i, som vi har behov for. Og han henviser til undersøgelser, der viser, at indlagte patienter, som har udsigt til natur, bliver hurtigere raske.

Redaktøren husker selv fra tiden med småfolk i vuggen, at det urolige barn faldt til ro, når barnevognen blev stillet ud under bævreasp. Det var åbenbart mere inspirerende end det sribede tapet og det hvide loft inde.

Det hævdes, at vi oplever anderledes, når vi er i naturen. Vi får en opmærksomhed, som modvirker mental træthed. Det er også påvist, at naturen rent fysisk forstærker vores immunsystem, blandt andet ved hjælp af stoffer, som planterne udsender. Det er nok heller ikke uden grund, at tuberkulosepatienter blev bedre ved at blive lagt udenfor.

Lugtesansen hævdes også at have en betydelig, men overset rolle. Indtrykkene herfra går direkte og ubevidst ned i det limbiske system, som er den del af hjernen, der er involveret i vores følelser. Psykologen siger derfor: *Gå ud i naturen i stedet for at tage en pille.*

Praktiske forsøg og erfaringer

I tilknytning til Arboretet i Hørsholm ligger Københavns Universitets skov- og terapihave *Nacadia*. Her har fysioterapeut og ph.d. Dorthe Varning Poulsen undersøgt, hvordan 8 soldater med PTSD oplever forandringer i deres hverdag efter 10 uger med naturbaseret terapi. Deltagerne arbejdede med mindfulness og grønne aktiviteter

i skoven sammen med en haveterapeut og en gartner. Soldaterne oplevede bedre søvn, mindre grad af uro og en generel oplevelse af at have mere overskud i hverdagen. (www.ign.ku.dk/terapihaven-nacadia).

Ved Slagelse er en tidligere officer, som har været chef for flere hold i Afghanistan, men som selv har pådraget sig PTSD, ved at opbygge et spændende og ambitiøst sted, han har kaldt *Veteranhaven*, hvor PTSD-patienter kan arbejde med naturen. Her er højt til himlen, en kombination af ro og arbejde – samt i øvrigt ligesindede. (www.veteranhaven.dk)

På Strynø har et ægtepar lavet et såkaldt `natur-retreat` for veteraner, hvor de kan få ro i sjælen ved at arbejde fysisk med ting i tilknytning til natur og landbrug. Og det virker. (www.naturretreatforveteraner.dk)

Skovejerens privilegium

Hverken landmanden eller skovejeren tænker nok over det i hverdagen. Men indimellem de praktiske aktiviteter derude har alle vel øjeblikke, hvor man falder til ro og oplever det samme som veteranen, som kommer ud i skoven. Og de fleste af de mennesker, der har en skov, har den nok ikke udelukkende for træindtægterne eller for jagtens skyld. Der er noget mere derude.

(phi@skovdyrkerne.dk)

Dåvildt

– velsignelse eller plage?

Dåvildtet ser ud til at udvikle sig til en stærk konkurrent til kronvildtet og flere og flere steder til en plage for skovene og skovdyrkingen. Vort medlem, vildtbiolog Egon Bennetsen, har selv problemet inde på livet på sin ejendom i Thy.

Af vildtbiolog Egon Bennetsen (inkl. fotos)

Indtil årtusindskiftet var dåvildtet i Danmark begrænset til dyrehaver og nogle få fritstående bestande, fortrinsvis på godser på øerne – også her ofte delvist hegnede. I Jylland var det stort set fraværende. I forbindelse med hjortefarmenes opståen og senere sammenbrud slap der talrige dådyr ud overalt i landet. Jægere og grundejere bød den nye hjortevildtart velkommen, og det skovlformede gevir udgør da også et imponerende trofæ. Naturfanatikere, der drømte om fortidens græsningsskove, var ligeså begejstrede, ligesom friluftsfolket jublede. For "enhver ved jo", at dådyr er dagaktive, nøjsomme dyr, der ernærer sig af græs og er lette at jage. Samtidig kunne de ses æse fordrageligt sammen med kronvildt og råvildt.

Følgelig blev de undslupne dyr suppleret med udsatte dyr bekostet af forskellige interessegrupper. Og hjulpet på vej af særfredninger og frivillige aftaler om begrænset afskydning har det bevirket, at vi i dag har tusindtalige bestande spredt overalt i landet.

Ganske bemærkelsesværdigt når man påtænker, at dåvildt er en invasiv art på linje med mårhund. Ligesom mårhunden er en ikke-hjemmehørende art, der konkurrerer med ræv og grævling om føden, er heller ikke dåvildtet oprindeligt hjemmehørende i Danmark, og det konkurrerer med de hjemmehørende arter, rå- og kronvildt, om føden. Hvorfor Naturstyrelsen har forskellig holdning til de to arter, er ubegribeligt.

Erfaringer

Da man i begyndelsen af århundredet begyndte at sprede dåvildtet ved udsætning, totalfredede man i Thy og Hanherred bestanden i 6 år, og siden har vi haft en ganske kort jagttid på 1 måned for dåer, kalve og spidshjorte og 1 uge (!) for hjorte større end spidshjorte.

Begrundelsen herfor var, at man anså dåvildt for at være dagaktive, lidt naive, nysgerrige dyr, der var lette at jage. Denne indstilling var formentlig inspireret af deres adfærd i dyrehaver.

Det er efter min erfaring helt forkert. Det, der først og fremmest kendetegner dåvildtet, er dets fantastiske evne til at tilpasse sig. Dåer og kalve ses året rundt meget sjældent i dagtimerne. Her står de hovedsageligt i de store statsplantager, men kan også stå i ganske små skovstykker, hvis der er fred. Hjortene er endnu mere tilpasningsdygtige. Om efteråret og vinteren er de ekstremt nataktive, hvorimod de hurtigt opfatter, at der om sommeren er fred og så bliver dagaktive. De kan da ofte sidde i større og mindre rudler på større kløvergræsmarker dagen lang, kun afbrudt af æseperioder.

De er således langt mere fleksible med hensyn til at reagere på forstyrrelser end rå- og kronvildt, der er langt mere fastlåste i deres adfærd.

Dåhjort i Jægersborg Dyrehave. Et imponerende syn.

Direkte optælling af hjortevildt i fri tilstand er umuligt. Det er fastslået mange gange ved vildtbiologiske studier. På Kalø, hvor man i sin tid skød hele råvildtbestanden væk, vurderede man bestanden til 70 dyr, men man skød 213.

At tro, at man får et bare nogenlunde retvisende billede af dåvildtbestandens størrelse ved at køre lidt rundt på skovvejene og under jagt notere sig, hvad der bliver set, er fuldstændig misvisende. Om man har set 50, 10, 5 eller 2 % af bestanden, vides ikke.

Et eksempel fra Thy

På min egen ejendom – en 66 hektar stor skovejendom i Nordthy – har jeg haft en dåvildtbestand siden 1992, da mange dyr slap ud af en nabos dåvildtfarm. Siden er bestanden yderligere øget med udslip og udsætning. I det følgende vil jeg videregive nogle af mine erfaringer med denne vildtart.

Jeg har på min ejendom installeret 11 vildtkameraer, som tilsammen i dagslys dækker cirka 2 hektar og om natten cirka 0,5 hektar, altså 1-4 % af ejendommen.

Ved at se, hvor mange dyr der er på kameraerne, og hvor mange jeg ser i virkeligheden, kan jeg fortælle, at selv jeg er chokeret over forholdet. Selv om jeg færdes overalt på ejendommen dagligt, og i jagttiden sidder i et jagt-

Dåer og kalve. Ekstremt nataktive.

tårn 1 time morgen og 1 time aften, ser jeg under 5 % af de dyr, der ses på kameraerne. Og kameraerne dækker som nævnt kun en lille brøkdel af hele ejendommen.

Et eksempel: På 10 kameraer fra de første 5 døgn i december 2014 var der 3644 fotos. Af de 3644 fotos var 2834 af dåvildt. Heraf var kun 45 i dagslys (farvefotos), hvilket svarer til 1,6 % af billederne. Selv så jeg i de samme dage kun 6 dyr.

I de to måneder oktober og november har jeg på kameraerne fanget cirka 44 forskellige dåhjorte. I det samme tidsrum så jeg selv kun 2 spidshjorte og 2 ældre hjorte.

Jagtmæssigt bevirker det, at der kun bliver skudt ganske få dyr. Når de er så nataktive, er de meget vanskelige at skyde på anstand og pürsch, og på trykjakter ser vi dem næsten aldrig, enten fordi de trykker hårdt, eller fordi de står i de nærliggende statsplantager.

I året 2013-14 skød vi 6 stk. (dåer, kalve og 1 spidshjort). I 2014-15 skød vi 7 stk. (dåer, kalve og 1 spidshjort), og her i 2015-16 har vi intet skudt. I de omkringliggende statsskove på flere tusinde hektar skydes der næppe 20 stk. årligt.

Da jeg mener, at bestanden i Nordthy ligger på mellem 700 og 1000 stk. og dermed overstiger antallet af kron- dyr, betyder det, at der kun skydes en brøkdel af til- lægget, og bestanden derfor stiger eksplosivt. Alligevel fastholdes den meget restriktive jagttid i endnu 2 år!

Påvirkningen af skovdriften

Disse store, stærkt undervurderede bestande af dåvildt, som er undervejs overalt i landet, påvirker i høj grad skovdriften. Generelt set hører dåvildt, sammen med kronvildtet, til de ernæringsmæssigt intermediaære typer. Dette betyder, at de både er græs- og knopædere (browsere), dog normalt med overvægt mod græsning. Også her er dådyrene udprægede opportuniste. Er der frodige kløvergræsmarker til rådighed, foretrækker det dem. Men om vinteren, især ved snelæg, er de meget hårde ved alle unge træer under bidhøjde. Det er vel kun sitka og contorta, der ikke bides af betydning.

Da vi fra 2006 begyndte at omlægge vores 1. generati- ons-bevoksninger af sitka og contorta til 20 % løv (eg, bøg og ær) og resten til omorika og cypres, faldt det sammen med totalfredningen af dåvildt. Vi havde i de følgende år en enorm bestand på i størrelsesordenen 50-100 dådyr, altså omkring 1 dyr per hektar. Jeg søgte om reguleringstilladelse to gange (4-6 dyr), hvilket begge gange blev nægtet. Vi var derfor tvunget til i de følgen- de 6 år at foretage en forceret skærmstilling (med op- stamning) og efterfølgende underplantning af 30 hektar for at gøre ejendommen åben og mindre attraktiv som opholdssted for dåvildtet. Dertil bortjagning ved at køre rundt om natten og affyre skræmme patroner.

Den forcerede hugst i sitkaen betyder, at meget af plan- tagens træ vil blive aflagt som flis i stedet for tømmer, samtidig med at hugstfølgen er ødelagt på grund af, at hele skoven er blevet genplantet over en tiårig periode.

På trods af disse drastiske forholdsregler har vi de sidste 7 år måttet klippe 15-20.000 bidte tvegede træer årligt. Se figur 2 og 3.

Figur 2: Cypres nyligt bidt. Figur 3: Omorika, 1 år efter bid.

Det skal nævnes, at omorika og cypres formentlig bides på niveau med rødgran. Da vi jo ikke taler om værdifulde juletræskulturer, men om almindelige skovkulturer, havde det været økonomisk helt uoverkommeligt at leje arbejdskraft til denne opgave, og det har kun kunnet

lade sig gøre, fordi vi har gjort det uden at prissætte egen arbejdskraft. Men var det ikke blevet gjort, ville bevoksningerne i dag bestå 100 % af mangestammede eller buskagtige træer helt uegnede til andet end flis.

Naturligvis bides træerne også af råvildt, men som regel kun det første par år efter plantning, og desuden langt mindre massivt.

I tillæg til bidskader kommer fejskader, som er alvorlige for dåvhjortets vedkommende. Som kronhjortene har dåvhjortene en forkærlighed for at feje løvtræsbevoksninger, som hos os er få og små. Vi bekender os til en model, hvor vi kun planter 1000-2000 træer per hektar, men efterfølgende plejer disse med tvegeregulering og opstamning på enkelttræniveau. Sådanne bevoksninger er det rene guf for både då- og kronhjorte, og man kan i virkeligheden tvivle på, at der bliver fornuftige bevoksninger ud af noget, der ellers så lovende ud. 10-15 % af træerne fejes årligt. Disse træer ødelægges og skyder mangestammet fra roden. Næste år er det 10-15 % nye træer osv., osv. Se figur 4.

Figur 4: Enkelttræplejet ær, "opstammet" (fejjet) af dåvhjort i september.

En irriterende vane, som jeg ikke har konstateret hos kronvildt, er at dåvhjortene i marts-april, altså lige før de kaster stængerne, får en ubændig trang til at feje unge mandshøje omorika og cypresser, altså på et stade, hvor disse træer netop er kommet over bidhøjde. De tager ofte de største træer jævnt fordelt over bevoksningen, og da er det ofte for sent at efterbedre, for nye træer vil ikke kunne nå med op. Resultatet er en hullet bevoksning. Godt som tykning til vildtet, men dårligt for tømmerproduktionen. Figur 5.

Figur 5: Omorika, forårsfejjet af dåvhjort.

Som en fattig trøst kan vi så glæde os over, at vi her i klitplantagerne ikke har nævneværdige problemer med skrælning.

Naturnær skovdrift er umuligt

Mantraet i dansk skovbrug hedder for tiden naturnær skovdrift. Inspireret af erfaringer fra især tysk skovbrug ønsker man at arbejde med alders- og artsdifferentierede bevoksninger, og med stort dimensionerede

produkter af høj kvalitet som endemål. Hugst sker ved måldiameterhugst af dominerende træer i en form for plukhugst. Den nye kultur etableres ved selvsåning og opvækst uden hegning.

Dette dyrkningssystem kræver ifølge tyske erfaringer en maksimal tæthed på 2-3 stk. krondyr eller 7-8 dådyr per 100 hektar. Dertil kommer, at råvildtet holdes på et meget lavt niveau.

I langt de fleste danske skove er vildtbestanden meget, meget større. På mine 66 hektar skønnes, at forårsbestanden (om natten!) er på omkring 5-10 krondyr, 30-40 dådyr og 20-30 rådyr. Og der er reelt ikke meget, jeg kan gøre ved det på grund af nærhed til store klitplantager og en absurd kort jagttid på dåvildt.

Samme eller større tæthed findes mange steder over hele landet. At man under disse forhold overhovedet overvejer at drive skoven efter ovennævnte naturnære principper, er helt absurd. Vil man kombinere denne høje vildttæthed med produktivt skovbrug, er der kun den gammelkendte metode med renafdrift og hegning tilbage. Med mindre man vil lade sig nøje med et skovbrug bestående udelukkende af sitka og contorta.

Efter min mening bør vildtbestanden aldrig være højere, end at alle gængse skovtræer – på nær ædelgranarter, eg, ær og ask – kan udvikle sig tilfredsstillende uden hegning. Konsekvent hegning for rødgran og lignende har i store dele af landet ikke økonomisk gang på jord.

Forholdet mellem råvildt, dåvildt og kronvildt

Ofte ser man forholdet mellem de tre arter beskrevet ved, at de i fordragelighed æser side om side på den samme mark. Det kan jeg tilslutte mig, men det betyder dog ikke, at der ikke finder en påvirkning sted de tre arter imellem.

Her er det først og fremmest den interspecifikke næringskonkurrence, der er bekymrende. Kron- og dåvildt tilhører som sagt den intermediære næringstype, der hovedsagelig er græsædere, men derudover – i varierende grad – også browsere, det vil sige at de æder skud, knopper og blade af træer og buske.

Figur 6: Sargents æble. Bidt af dåvildt.

Rådyr er hovedsageligt browsere, men tager også en-årige urter. I modsætning til de to andre arter kan råvildt ikke overleve på græs alene.

Da kron- og dåvildt er ens i deres næringsvalg, konkurrerer de direkte om føden. Man kan nogenlunde gå ud fra, at to dådyr æder det samme som et krondyr. Så i et kronvildtområde, der også skal huse dåvildt, er man nødt til at reducere kronvildtbestanden med 1 dyr for hver 2 dådyr, hvis bæreevnen skal være uændret.

Jeg hører ofte den bemærkning, at så længe der er store kløvergræsmarker rundt om plantagerne, er der føde nok til store bestande af hver art. Her må man imidlertid huske på, at de to arter har 5-6 ædeperioder i døgnet, alt efter årstid og bonitet.

Især om sommeren med de korte nætter betyder det, at måske over halvdelen af næringsoptagelsen foregår i skoven. Her på egnen drejer det sig hovedsageligt om bølget bunke om sommeren og hedelyng om vinteren.

Så selv om der tilsyneladende er massevis af kløvergræs til rådighed, kan bæreevnen sagtens være reelt overskredet. Her vil kronvildtet lide under konkurrencen med dåvildtet, idet dette er langt mere nøjsomt end kronvildtet og trives ganske glimrende på et næringsudbud, der ikke kan opfylde kronvildtets behov.

Denne konkurrence vil de fleste steder resultere i faldende kalvevægte og faldende trofækvalitet hos kronhjortene. Er det det, vi ønsker?

Det er desuden velkendt, at ældre då- og kronhjorte udenfor brunsttiden søger ensomhed og dermed ro. Der er en del der tyder på, at skove med en stor bestand af dåer og kalve, og den dermed konstante uro, fravælges af ældre kronhjorte.

Også konkurrencen med råvildtet kan blive alvorlig, hvor dåvildtet ikke har tilgang til god græsning.

Under en sommerferie på Langeland så jeg kun én kløvergræsmark, som da også ivrigt blev søgt af dåvildt. Efter at de ukrudtsfrie vintersædsmarker er skredet igennem, og derved er blevet uinteressante for såvel rå-

Skovfoged Børge Nissen ved en douglasgran, som har været opstammet med henblik på en værdifuld kvalitetsproduktion, men nu er ødelagt af dåvildt. De stærkt stigende bestande af då- og kronvildt mange steder i landet kan forudses at skabe massive problemer for det vedproducerende skovbrug. Såkaldt naturnært skovbrug vil mange steder blive en umulighed. Og det bliver gode tider for sælgere af vildthejn. Foto: Per Hilbert

som dåvildt, er begge arter sommeren over henvist til at finde al føden i skoven. Også her vil dåvildtet på grund af større rækkevidde og nøjsomhed til enhver tid udkonkurrere råvildtet.

Her i Nordthjy er det især i vintermånderne ved snelæg, at konkurrencen – og skadeniveauet – er mærkbart.

Det skal bemærkes, at disse problemer i nogen grad kan løses ved fodring året rundt. Noget som imidlertid ikke praktiseres her på egnen.

Flere agerhøns – det *kan* lade sig gøre

Bestanden af agerhøns har været i en trist tilbagegang gennem mange år. Hovedårsagen er de ændrede strukturer og produktionsformer i landbruget. *Skovdyrkeren* har besøgt en landmand, der har forsøgt at vende denne udvikling – og det ser ud til at lykkes.

Lars Foverskov er en af vore 8.000 heltidslandmænd. Af familiehistoriske grunde en sjælden kombination af både grise og malkekøer. Producerer 10.000 slagtesvin om året samt mælken fra 200 køer. Der er 5-8 fuldtidsansatte på gården. Gårdens egne 420 hektar er over tid sammenlagt fra 28 mindre ejendomme, og der er forpagtet 150 hektar. Vi er på Orø i Isefjorden.

Som alle andre steder savner man tidligere tiders fine bestand af agerhøns, de har faktisk været væk fra øen i de sidste 30 år. Det har man dog besluttet sig for at gøre noget ved.

På initiativ af nogle af jægerne på Orø blev der lavet et 3-årigt projekt, hvis formål var at afprøve, om det på en simpel, lavpraktisk måde var muligt at hæve bestanden af agerhøns. Projektet blev støttet af 15. Juni Fonden. Landboforeningen Gefion var projektansøger sammen med Skovdyrkerne Øst, og projektets koordinator var skovfoged og vildtforvalter René Didriksen. Projektet har ved sin start været omtalt i *Skovdyrkeren* nr. 22.

Projektidé

Tanken var langs med hegn og markskel at lave en 5-meterstribe med samme afgrøde som på resten af marken, men udsået meget tyndere (eksempelvis hvede med 30 kilo per hektar). Nok til at give dækning, men så åbent at striben er ideel for agerhønsene til at pigge diverse insekter i. Mellem denne stribe og marken en yderligere smal stribe, for eksempel en 2-meterstribe, som holdes bar ved gentagne harvninger i løbet af vækstsæsonen.

Det skulle være let, det skulle ikke koste på enkeltbetalingen, og striberne skulle kunne flyttes hvert år efter behov. Parallelt med terrænplejen er der udsat familie-

Landmand Lars Foverskov (tv.) med en af de jagtlejere, der står for udsætningerne og for driften af vildtstriberne.

flokke af agerhøns, og der er flyttet en enkelt flok vilde agerhøns til området.

Resultat

Projektperioden er nu gået, og virkningerne på agerhønsbestandene kan evalueres. Overordnet er resultatet, at det har fungeret. Så godt, at Lars uden tøven erklærer, at han sammen med jægerne vil fortsætte bestræbelserne i samme spor. Jægerne står for udsætningerne af familieflokke og for driften af vildtstriberne. Og set med produktionsøjne er det minimalt, hvad det koster i forhold til, hvad man får ud af det.

Men naturligvis vil der være behov for at justere en smule på det oprindelige koncept. En af besværlighederne har været kommunikationen med de – ofte udenlandske og måske skiftende – medarbejdere i markbrugget om, hvor striberne ligger eller skal ligge. Det betyder, at man overvejer at gøre striberne permanente, således at de ligger på samme sted hvert år.

Det har også været svært med moderne såmaskiner at komme ned på den meget lave udsædsmængde i striberne. Det går nogenlunde med kornafgrøder, men er sværere med raps. Det problem regner man dog med at

kunne løse. Det bedste har vist sig at være helt tyndt udsået raps.

Man har i øvrigt konstateret, at det er i de tre forårs-måneder, hvor barjordsriben har sin store betydning. Derefter kan man i virkeligheden godt lade den gro til eller tage striben med i driften igen.

Udsætningerne fortsætter man også med, i hvert fald en tid endnu. I 2015 sattes 100 fugle ud. Succesen afhænger meget af vejrliget. I 2015 har flokkene været relativt små (7-8 fugle), mens de de forrige år var betydeligt større (15-20 fugle). Men efterhånden er det lykkedes at få en fast bestand, der reproducerer sig selv, så man på et tidspunkt kan indstille udsætningen.

Flere detaljer kan ses på projektets hjemmeside www.agerhønspåørø.dk.

(phi@skovdyrkerne.dk)

Agerhøns i Danmark

I den forgangne sæson blev der på landsplan nedlagt 53.000 agerhøns. Udbyttet toppede i 1993 med 111.200 nedlagte fugle.

Den negative udvikling i udbyttet har flere årsager. Stadig større marker, der dyrkes intensivt og med ensartede afgrøder, stigende mekanisering og øget brug af sprøjtemidler er blandt de menneskeskabte faktorer, som biolog Tommy Asferg fra Danmarks Miljøundersøgelser peger på.

Samtidig har samfundsudviklingen begunstiget ræv, krage, husskade og rovfugle, som i deres jagt på føde har øget trykket på agerhønsbestandene i en i forvejen presset situation.

Tyndt udsået korn og barjordsstribe – Her ses princippet for en billig og enkel måde at hjælpe bestanden af agerhøns: En 5-meterstribe med samme afgrøde som på marken, men udsået meget tyndere. Og suppleret med en smallere stribe, som holdes bar ved gentagne harvninger, hvor hønsene kan bale og tørre.

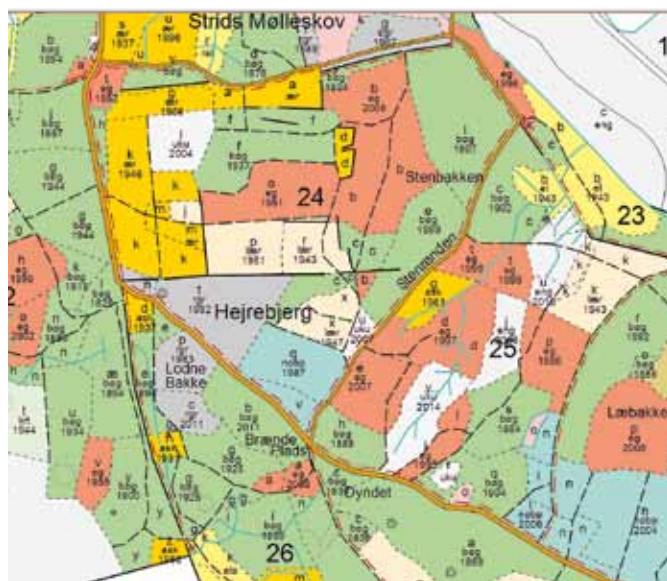

Vigtigt: Så er det sidste chance for at få 75-90 % tilskud til et skovkort!

Det er nu sidste chance, hvis du vil have Naturstyrelsens tilskud til at få lavet et kort over din skov. Hvad skal man med et kort over sin skov? De fleste kender deres egen skov, og har naturligvis ingen problemer med at finde rundt. Men der er imidlertid en række gode grunde til at få et skovkort alligevel.

Praktisk arbejdsredskab

Et kort har du i det daglige blandt andet glæde af, når du skal fastlægge arbejdsopgaver med din skovfoged, når entreprenøren skal sættes i gang, når vognmanden skal have besked om, hvor dine effekter ligger, og når der skal anvises poster på jagten. En skov behøver ikke være ret stor, før et kort for de fleste er en nødvendighed.

Et godt skovkort er uanset skovens størrelse et praktisk og uundværligt redskab i dagligdagen.

Certificering kræver et skovkort

Og om kort tid kommer nye vigtige anvendelser. Både den nye EU-tømmerforordning (EUTR) og den kommende tvungne fliscertificering kræver, at man kan dokumentere præcist, hvor træet er skovet.

Et sådant kort går under betegnelsen en *grøn driftsplan*, fordi det også indeholder oplysninger om naturen i skoven. Men ordningen udfases nu, og den næste ansøgningsfrist ser ud til at blive den sidste i vor tid.

Ansøgningsfristen er den 1. juni. Kontakt din skovfoged for at høre nærmere.

Tilskud til skovrejsning skal også søges nu

Den nye skovrejsningsordning har ansøgningsfrist den 1. juli. Den er interessant over det meste af landet – med højere tilskudssatser, hurtigere udbetaling af tilskud og fortsat enkeltbetaling på arealerne.

Kontakt også her din skovfoged. Vi hjælper med alle trin i processen fra plan til ansøgning og etablering. Du kan finde flere oplysninger på Skovdyrkernes hjemmeside.

En opdatering på planteværnslovgivningen

Der sker løbende reguleringer på planteværnsområdet, og det kan være svært for menigmand at holde sig opdateret, selvom man er forpligtet til det. Her er nogle vigtige ting.

Af skovfoged Kenneth Klausen, VidenCenter for Juletræer

Syning af sprøjter. Nu er det snart alvor med sprøjter til pesticider med en tank på 25 liter eller mere. De skal være synet senest den 16. december. En del mark- og tågesprøjter skal dog allerede være synet nu, hvis dit endetal i CVR-nummeret er 0 til og med 6.

Sprøjtecertifikat. Sprøjter du hos andre, er ansat (og sprøjter mere end 4 timer årligt) eller sprøjter i egen bedrift etableret efter 1/1 1991, skal du have et certifikat. Er du etableret før 1/1 1991, og sprøjter du kun i egen bedrift, kan du nøjes med et sprøjtebevis. Det samme gælder ansatte, der sprøjter under 4 timer årligt. Derefter skal alle på opfølgingskursus hvert fjerde år. Forvent at blive tjekket i fremtiden ved køb og registrering.

Registrering af forbrug af sprøjtemidler. Alle professionelle brugere af sprøjtemidler skal føre sprøjtejournal og opbevare den i mindst tre år. Der har tidligere været skrevet om, at alle skal tilmeldes et register for at kunne købe, men dette er ikke trådt i kraft endnu. Følg med på www.mst.dk.

Transport af pesticider. Transporterer du som skovdyrker/juletræproducent eller entreprenør/maskinstation pesticider med registreret traktor (hvid nummerplade med sort kant), varevogn eller bil, så gælder særlige ADR-regler, hvor chaufføren skal have gennemgået et lille kursus i transport. Og der er regler for, hvor meget man må transportere. Hvis du derimod transporterer pesticider til eget brug på godkendt traktor (hvid num-

Nysprøjtede træer.

merplade med rød kant), så gælder ingen øvre grænse for mængder. Vær også opmærksom på, at transport af diverse sprayflasker, benzin eller diesel er underlagt særlige regler. Tjek hjemmesiderne www.politi.dk og www.brs.dk.

Tjek dit kemilager. Kontrollér løbende dit kemilager, så du ikke har noget stående, som er ved at udgå, og som ret hurtigt kan blive ulovligt at have stående. Slå efter på www.middeldatabasen.dk.

Alt i naturen følger en årsrytme. De fleste aktiviteter er derfor årstidsafhængige. Det bedste tidspunkt for selve udførelsen kan som regel fastlægges ganske nøje. Noget andet er den planlægning, der går forud. Her opsummeres de næste par måneders vigtige gøremål.

Maj måned i skoven...

- Vejene rettes op, så tømmervogne og flisbiler også i næste sæson nemt kan komme til træet.
- Start bekæmpelsen af ukrudtet i kulturerne. Selvsået birk og lignende skæres ned.
- De sidste planter skal sættes i jorden – med mindre de har ligget på køl. Kølehusplanter kan sættes helt hen i juni. Plant aldrig løvtræ, der er sprunget ud, eller nåletræer, hvor knopperne har brudt.
- Hold øje med bøgekimplanterne i selvsåninger: Rodbrand og kimbladsskimmel kan være ødelæggende.
- Der kan reguleres råger, når tilladelse foreligger.
- Og så er der bukkejagten, hvis man skulle have glemt det.
- I juletræerne før udspring skal der tjekkes for lus, galmidder og viklere, og nødvendig bekæmpelse udføres.
- Afskærmet ukrudtssprøjtning i større juletræer. Gødskning kan endnu nås ved udbringning under træerne. Det er sidste frist for montage af fuglepinde og eventuelt skræmmedrager.

... og ved skrivebordet

Fra den 1. maj kan der ansøges om tilladelse til rågeregulering.

Sensommerplantning af nåletræer skal planlægges nu – særligt nobilis, nordmannsgran, douglasgran og sitkagran.

Ansøgning om tilskud til grøn driftsplan (frist den 1. juni).

Næste års aktivitetsplan for skoven skal laves.

Juni måned i skoven...

- Det er tid for grøfteoprensning. God afvanding øger væksten og nedsætter risikoen for stormfald.
- Ukrudtet har sin højsæson – hold rent i kulturerne. Der skal fortsat holdes øje med lus og biller.
- Det er tid for regulering af rævehvalpe.
- I juletræerne ved udspring og efterfølgende skudstrækning kan der topskudsreduceres med topstop-tang, når de første toppe er brudt.
- Formnipning i øverste grenkrans fra sidste år.
- Topskudsreduktion foretages ved brug af kemi, når topene er 10-12-15 centimeter lange.
- Tjek løbende for effekten af insektbekæmpelse.
- Pletsprøjtning af unge tidsler og græsser er muligt med specifikke midler.

... og ved skrivebordet

Sommerskovninger og pleje af remiser og hegn skal planlægges nu.

Planter til sensommer- og efterårsplantning skal bestilles.

Ansøgning om tilskud til privat skovrejsning (frist den 1. juli).

*Karsten Raae, Kenneth Klausen
og Asbjørn Hellesøe-Jensen.*